

PTUJSKI LIST

Politično gospodarski tednik.

Stane:

Za celo leto K 15—
za pol leta * 7:50
za četrt leta * 3:80
za 1 mesec * 1:30
Posamezna številka 30 vin.

Uredništvo in upravnništvo je v
Ptuj, hiša zdravnika dr. Štuheca.

Rokopisi se ne vrnejo.

Telefon št. 46.

Štev. 6

Ptuj, 11. maja 1919

I. letnik

Sokolski dan v Čakovcu.

Po petih, skrbi in muke polnih letih so izleteli zopet naši Sokoli. Zredčile so se vrste, mnogi bratje so zaspali večni san: padli so v boju, ki ga je vsilila svetu nemška ošabnost.

Vendar je priletelo v staroslavni stolni grad jugoslovanskih mučenikov Zrinskega in Frankopana do 1000 ponosnih in odločnih bratov Sokolov v kroju; toliko in še več je bilo naraščaja in drugih brez kroja. Sokolice so tvorile v sprevedu krasno, do 300 nežnih glavice broječe krdele. Tega dne je Sokol prvič stopil na plan kot Sokol-bojovnik.

Pred sprevedom so jezdili vojaki Srbi; za njimi je korakala Maistrova godba; nato dve stotnji pehote; za njo sokolski jezdni odsek na krasnih konjih, njim na čelu trije bratje, noseči vsak po en prapor našega trojedinega naroda.

Sokolski konjenici so sledili Sokoli v krojih, uvrščeni ne glede na društva in župe po velikosti tako, da so v štiristopih korakali Slovenec, Srb in Hrvat. Za temi je korakal naraščaj, močan po številu, čvrst v nastopu. Njim so sledile brhke Sokolice s prožnim korakom, na to Sokoli brez kroja. To krasno kito je završeval oddelek strojnih pušek in topništva z ovenčanimi konji in orožjem.

Z okna okrajnega glavarstva je pozdravljajal pohod zagrebški nadbiskup dr. Bauer.

Pred okrajnim glavarstvom je pozdravil Sokolstvo poverjenik za Medjimurje dr. Novak. Govoril je o trpljenja polnem suženstvu Medjimurcev do dne osvobojenja. Zahvalil se je Sokolom za obilen prihod in rotih jih je, naj ostanejo zvesti čuvaji svetih jugoslovanskih pokrajin. „Glejte“, je dejal, „še nebo se veseli z nami. Kako praznično čisto in jasno je danes; z vso gorkoto nas obseva zlato pomladno solnce.“

Res, krasen dan je bil. Kakor so razočarani obrazov gledali madžarski in švabski židje na naše čvrste vrste, tako je bil poln veselja medjimurski narod obojega spoja in vsake starosti.

Po pozdravnem govoru je korakal spreved med zvoki slovanskih koračnic po glavnih ulicah čakovskih na grad slavnih Zrinskih. Tam je obrazložil g. šolski nadzornik Čajkovec v kratkih besedah zgodovino Zrinskih in Frankopanov in njih zaslug za Medjimurje. Pevci so zapeli Zrinsko-Frankopanko.

Po govoru so odvedli vodniki Sokole in goste k obedu. Tam se je razvila živahna zabava.

Popoldne se je vršila na prostranem travniku za pripravnico javna telovadba.

Otvoril jo je slovenski Sokol s prostimi vajami. Gledalcev je bilo do 15.000. Slovencem

sta sledila čakovski in varaždinski naraščaj, 160 gibkih Sokoličev. Izvajali so na sredini krasne skupine v piramidah, na štirih krajnih odsekih pa proste vaje s palicami.

Burno pohvaljeni so odkorakali Sokoliči. Nastopila je vzorna vrsta Srbov v prostih vajah s palicami. Vaje so težke in lepe. Kot marmorni kipi se ti zde bratje, kadar mirujejo v najrazličnejših položajih; potem zopet sledi z bliskovitim gibom promena.

Tej skupini so sledile vaje na bradlji, konju in mizi. Telovadili so Hrvatje in Srbi. Telovadci so bili sigurni v nastopu in vaje so pokazale dovršenost sokolske telovadbe.

Niso še zapustili poslednji telovadci telovadišča, že si opazil nekak nemir med gledalci. Čuti je bilo šepet: „Sedaj nastopi ljubljanski Sokol z Vidmarjem“. Godba zaigra in prožnih korakov prihaja vzorna ljubljanska vrsta. Rad bi pisal od teh krasnih telovadcih, pa ni mogoče; prezratične so bile vaje in predovršeno izvajanje.

Vrsta je odkorakala mirno, kakor je nastopila, nam v ponos in diko.

A kaj znači to? Tam za vhodom se nekaj giblje, kakor belo cvetje na jablani. Rahlo zibaje prihaja bližje; vse je napeto; toliko, da se gledalci še upajo dihati. Tu so. Povelje brata načelnika — vrsta se širi in daljša — zopet povelje — in na mestu so, kakor cvetke po ravnem polju razvrščene. A niso

Narodna mučenika Zrinski in Frankopan.

Predavanje prof. dr. Komljanca ob priliki svečanosti proslave narodnih mučenikov 30. aprila 1919 v Ptuj.

Nadaljevanje.

Na kraljev poziv sta se oba udeležila tudi 30letne vojske. Nikolaj Zrinski se je tako odlikoval, da ga je kralj za nagrado imenoval že v njegovem 26. letu za generala hrvatskih čet. Peter pa se je že kot mladenič izkazal z izredno telesno močjo in levjo hrabrostjo. Še predno je odšel na bojišče, se je mudil ob neki priliki na lovu v požunski okolič s kraljem Ferdinandom III. Za lova prileti sedemletni divji mrjasec in Peter mu v kraljevi navzočnosti z enim udarcem odseče glavo. Kralj hoče Petrov meč, zamahne ž njim, pa mu ga truden vrne, ker ga niti prav držati ni mogel, nikari da bi ga svobodno vihtel. — V 30letni vojski se je Peter bojeval pod neposrednim poveljevanjem kralja Ferdinanda, ki ga je ob neki priliki tudi rešil, da ga niso ujeli Švedi. Zato ni čudo, da je bil kmalu imenovan za kapetana žumberških uskokov.

Po končani 30letni vojski je bil Nikola Zrinski v Varaždinu slovesno umeščen za hrvatskega bana, star komaj 28 let.

Za glavno nalogo svojega banovanja si je postavil Nikolaj Zrinski, da oslobodi svojo domovino turškega jarma. Turki so takrat gospodovali na srednjem Ogrskem, Kaniža je bila v njihovi oblasti kakor tudi Slovenija. V Potisju in na Erdeljskem so sicer vladali domači knezi, a pod turškim pokroviteljstvom — avstrijskemu cesarju je pripadal le del zapadne in severne Ogrske in Hrvatske.

Kaka nadloga so bili Turki za svoje so-

sede, mislim, da Vam ni treba šele podrobno slikati. — Saj so občutili tudi naši predniki Slovenci, kako so plenile in ropale, požigale in pustošile kakih 300 let po naših slovenskih pokrajinah divje roparske čete turške in jemale s seboj ne samo blago in živino, nego tudi ljudi. —

Turki so bili takrat nevarnost za celo Evropo. Vsa Evropa se je napenjala, da omeji in zavrne turško nevarnost. V nevarnosti je bila v 16. in 17. stoletju Avstrija, da postane turška pokrajina, in ker so bili avstrijski vladarji obenem tudi nemški cesarji, so imeli ti v prvi vrsti sveto dolžnost, upirati se Turkom ter jih potiskati nazaj. — Vse evropsko javno mnenje je imelo nemškega cesarja v borbi proti Turkom za glavnega zastopnika.

A kaj so ti storili? Prva njihova skrb je bila, da bi živeli s Turki v miru. Ta mir so pa tako razumevali, da bi Turki v miru puščali njihove dedne dežele avstrijske; Hrvatska in Ogrska bi imeli le nalogo, zadrževati Turke, da ne bi prihajali ropat in pleniti tudi čez nje v avstrijske dežele. Dunajski dvor je izročil tako, če tudi nepostavno, pa v resnici Hrvatsko in Ogrsko Turkom, samo da odvrne od sebe vojno nevarnost. Saj so se Turki hvalili, da se niso oženili z Madžari in Hrvati nego z Nemci, pa da jim ni treba prizanašati Ogrski in Hrvatski. Turki so torej neprestano napadali in plenili Hrvatsko in Ogrsko, a Dunaj, ne samo, da ni branil svojih Hrvatov in Madžarov, nego je celo prepovedoval Madžarom in Hrvatom, da bi se sami branili in zavračali turške napade, češ, potem bodo Turki hudi na nemškega cesarja.

In ker so Hrvatje kljub temu vedno trdili, da imajo pravico živeti in da veljajo

tudi za njihove dežele postave, se je začel Dunaj nanje jeziti in ko niso hoteli utihniti, ampak so včasih Dunaju tudi grozili, so se jih na Dunaju začeli bati. Zato so mislili, da je dobro, da Turki pritiskajo Hrvate in Madžare, ker sicer bi jih nikdo ne mogel več držati na uzdi. Fran Frankopan poroča, da je ugleden svetovalec cesarja Leopolda odkrito izjavil: „Bolje je, da postane tudi Dunaj turški, nego da bi prišel Budim v madžarske roke.“

Trpeli pa so takrat Hrvati, ne samo po Turkih, svojih sovražnikih, nego njihov dvor na Dunaju sam je poslal nad nje ljudi, ki bi jih naj krotili. Da bi se hrvaške in slovenske dežele laže branile proti turškim napadom, se je bila ustanovila takozvana vojaška granica. Dokler je izpolnjevala svojo nalogo, so bili ž njo vsi zadovoljni. Ali v časih, v katerih se godi naša povest, je postala vojaška krajina za Hrvate bič, katerega je nad njimi vihtel Dunaj. Izvzeli so jo bili izpod banske oblasti in cesar si jo je bil prisvojil kot poseben cesarski teritorij. Da si jo čim bolj zavaruje, je proti postavam pešiljal tja doli za častnike večinoma Nemce (tudi pri nas Slovencih v prejšnji državi ni bilo nič boljše), da, tudi dosti nemških vojakov. Ker pa jih večkrat niso imeli s čim plačati, so tudi ti mesto, da bi se borili s Turki, rajši doma pri Hrvatih plenili in ropali, njihovi častniki pa so tudi pohujšljivo živeli, čisto po turško torej.

Približno v takih časih je postal Nikolaj Zrinski ban kraljevin Hrvatske, Slavonije in Dalmacije. Premišljujoč otožno stanje svoje domovine, pride do prepričanja, da bi složni Hrvati in Madžari bili dosti močni, da se otreso turškega jarma.

Začne torej pošteno odbijati turške na-

to cvetke, jugoslovanske vile so. Samo glej, ne treni z očesom, da česa ne zamudiš. Godba zaigra in vile Sokolice zarajajo krasen ples, naprej, nazaj, odskok v levo, v desno, prožijo se bele ročice, tekajo drobne nožice, vitki stasi se klanjajo in vzravnavajo kot mlade breze.

„Ne še proč, ostanite še“, vzklikal je narod, „kam se vam mudi? Še bi radi gledali.“ Toda ni mogoče; niso smele ostati, odkorakale so na povelje.

Minilo je prehitro kakor san. Toda iz naših duš ni izginilo, tudi ne iz duš Medjimurcev in vem, da so Sokoli marsikomu vtili poguma; kajti videl je, da ima naša svobodna kraljevina še mnogo krepkih hčera in sinov.

Da pa se krdela teh junakov in junakinj pomnože, pridite vsi in vse v telovadnico, pridite pod okrilje Sokola, da nas bo mnogo v uri potrebe in da se nas bodo bali neprijatelji. Ptujski brat Sokol.

Slovenci, podpisujte državno posojilo!

V teku je podpisovanje 4% nega državnega posojila. Da se razpisanemu državnemu posojilu pripomore do kar najlepšega uspeha, naj vsak zaveden Slovenec podpiše po možnosti državno posojilo.

Sijajen uspeh državnega posojila je največjega pomena za ugled naše države na zunaj in bo napravil gotovo najboljši vtis tudi na mirovno konferenco. Pa tudi za našo ožjo domovino Slovenijo bo častno, če bo v Sloveniji podpisana svota razmera visoka.

Gospodarstvo.

Proračun ptujске občine za l. 1919 izkazuje prejemkov 3,110.315 K 60 v in izdatkov 3,292.056 K 60 v, torej primanjkljaja 181.741 K.

vale iz Medjimurja sam, a od Karlovca tja njegov brat Peter, ki postane po svojih junaških delih strah in trepet Bosne in Hercegovine.

Radi erdeljskih zmešnjav je l. 1663. izbruhnila velika turška vojska. Vodila se je na Ogrskem in Hrvatskem. Na Ogrskem je poveljeval vrhovni avstrijski vojski Rajmund Montecuccoli, ki je zakrivil ne samo, da niso Turkom nič vzeli, nego narobe izgubili več utrjenih in važnih krajev.

Narobe pa je ban Nikola dosegel mnogo uspehov. Potolkel je kaniškega pašo in hitel v pomoč Montecuccolju, ali ta ga zavrne, češ da ni hrane za njegovo vojsko. Ko je nato bila izgubljena trdnjava Novi Zamki na Gornjem Ogrskem (Neuhäusel), so bili vsi ogorčeni na pomožno nemško vojsko, nasprotno so pa vsi slavili junaškega Nikolo.

Istočasno se uspešno brani turških navalov v Liki Nikolin brat Peter Zrinski. Karlovški general Herbert Auersperg pobegne pred turško nevarnostjo na Kranjsko, a ko premaga Peter Zrinski z 2500 vojaki 10.000 mož broječo vojsko bosanskega Ali paše Čengića tako, da se ni skoro nikdo Turkov rešil, paša sam pa je bil ujet, si pašo Čengića pri svoji pobegli general Herbert Auersperg, zmagovalca Petra Zrinskega pa zatoži na Dunaj, da ga ni ubogal!

Petrova zmaga nad Čengićem in Nikoline srečne vojne so oba brata izredno proslavile po celem krščanskem svetu. Hrvatska, Štajerska in Kranjska, katere sta onadva branila, so ostale obvarovane turškega besa, med tem ko so iz Avstrije in Moravske, ki so bile izročene obrambi nemških čet, Tatarji odvedli v sužnost okoli 100.000 ljudi.

V Čakovec so prihajala pisma, polna priznanja in hrabrenja od saksonskega in

Mestno knjigovodstvo navaja sledeče vzroke primanjkljaja: znižani dohodki mestnih gospodarskih podjetij; parna pralnica ima omejen obrat zaradi pomanjkanja premoga; iz istega vzroka miruje kino, klavnica nese malo in končno so popolnoma izostale deželne, državne in druge podpore, ki so n. pr. l. 1917 znašale 85.000 K. Primanjkljaj se naj krije deloma s tem, da se od podpore 140.000 K, katero je mestna hranilnica l. 1918 naklonila občini, znesek 70.000 K pripiše za l. 1919, približno ista svota bi se dobila od občinskih doklad v dosedanji višini, ostanek 40.000 K pa bi se kril z zvišanjem doklad.

Konjerejski odsek Ivanjkovci. V številu 5 tega lista se pritožuje neki konjerejec nad pomanjkanjem mrzlokrvnih žrebcev-plemenjakov. Videti pa je iz dopisa, da dotičnik ni v zadevi popolnoma informiran. Bodi mu sledeče v pojasnilo: Deželne vlade oddelek za kmetijstvo se je postavil na stališče, priporočeno od vseh konjerejskih strokovnjakov, da spada mrzlokrvni žrebec v zasebno oskrbo, vročekrvni pa na postajo. Kakor je iz Konjerejca številu 1 (priloga Kmetovalcu številu 7) razvidno, stoji v ptujskem sodnem okraju 11 mrzlokrvnih državnih žrebcev v zasebni oskrbi, 3 — zasebna last dotičnih posestnikov — imajo pa licenco; izventega je 5 vročekrvnih na postaji v Ptuj. Ne trdimo, da bi bilo število mrzlokrvnih dovolj veliko, a dozdej se ni dalo več doseči vsled pomanjkanja mrzlokrvnih plemenjakov. Kakor hitro pa se bo posrečilo deželni vladi, ki se neprestano trudi dobaviti potrebno število plemenjakov, da jih dobi še kaj, bode tudi število istih, v ptujskem okraju nastavljenih, primerno zvišano. Napačno informiran je dopisnik, če pravi, da stojijo na Selu mrzlokrvni žrebci, ker se lahko sam prepriča, da stojijo tam le 3 mrzlokrvni žrebci, ki pa so močno zaposleni pri tamkajšnji skakalni postaji. Pripomniti še moramo, da so ti žrebci vsi hudi ali imajo kako drugo lastnost, da so za zasebno oskrbo neporabni. Vsak konjerejec ve, da se žrebec ne more rabiti kot „surrogat“, ampak da spada mrzlokrvna kobila k mrzlokrvnemu žrebcu in toplokrvna k toplokrvnemu. Slab pa od vseh v ptujskem okraju nastavljenih ni nobeden tako, da bi se ga lahko imenovalo kot konja „creaturu“. Konjerejski odsek.

bavarskega kneza, mantovskega in tostanskega vojvode, španskega in francoskega kralja in od rimskega papeža. Edino od lastnega kralja ne. Zrinskim pomagati z besedami in v denarju, je bilo takrat toliko, kolikor pomagati celemu krščanstvu.

Odločilna vojska med Turki in kristjani se je pa imela vršiti šele prihodnje l. 1664. Na pomoč je prišlo cesarju nemško cesarstvo in francoski kralj Ludovik XIV. sam je posljal precejšnjo armado.

Pod Novim Zrinom ob iztoku Mure v Dravo, trdnjavo, ki jo je Nikola Zrinski sam napravil, počaka krščanska vojska pod Montecuccolijem turške; Hrvati in Madžari zahtevajo, naj se brani ta trdnjava, a Montecuccoli jo izroči kot „nepotrebno točko“ brez vse brambe Turku, da jo razruši pred očmi vse vojske. Mislimo si lahko, s kako žalostjo, obenem pa tudi s kakim srdom je moralo navdati to ravnanja Montecuccolijevo vsakega Hrvata, zlasti pa še Zrinskega. Zrinski se proti takemu nečuvnemu postopku pritoži v Gradcu pri vojnem svetu, in ko tu nič ne doseže, pri kralju Leopoldu samemu na Dunaju, kjer pa istotako nič ne opravi in se radi tega ogorčen odpove poveljstvu nad svojimi četami.

Krščanska vojska pa slavno potolče, kakor znano, turško vojsko, ko je pri Št. Gothardu prehajala čez Rabo. Vsi so pričakovali, da Montecuccoli izrabi to veliko zmago, pa se spusti za turško vojsko, da jo še bolj uniči. Ali ne! Montecuccoli misli samo, kako pošlje Leopoldu v spomin zmage dragoceno sabljo, pa mu opiše čim sijajneje svoje velike zasluge.

Ali zgodilo se je še hujše, cesar bi ne bil nikdo pričakoval! Turki so bili pobiti,

Izvoz vina v Nemško-Avstrijo je še vedno prepovedan. Cela vinska trgovina je pri nas vsled tega že mesece ustavljena. Našim vinskiim trgovcem preti katastrofa! Kakor hitro se namreč prične dovoz vina v Nemško Avstrijo iz Italije, bo Nemška Avstrija poplavljenjena z italijanskim vinom, ki bo zelo po ceni. Naši trgovci pa, ki imajo v rokah vino po visoki ceni ga ne bodo mogli oddati, ali pa jim preti velikanska izguba. Sicer nimamo nič proti temu, ako bomo tudi mi že pili enkrat cenejše vino. Pa nekaj je prav čudno! Naši trgovci ne dobe in ne dobe dovoljenja za izvoz vina, inozemskim trgovcem pa se izvoz dovoljuje. Tako kupuje neki trgovec iz Gradca pri nas vino in ga pošilja vagon za vagonom v Nemško Avstrijo. Pravi, da ima izvozno dovoljenje iz Belgrada! Naši trgovci se za taka dovoljenja zaman potegujejo. Kako pa naj plačujejo davek, ako ne morejo prodati? Ali sme imeti dobiček le trgovec iz Nemške Avstrije, ne pa naš človek?

Galica za vinograde. Vinogradnikom se naznanja, da je že nekaj galice dospelo v Ptuj. Ko je pride še več, se bo pričeloz razdelitvijo. Opozarja pa se že sedaj, da bo galica dražja kakor K 6. — in da bodo morali naročniki doplačati. Tisti naročniki ki so pa plačali pri naročilu K 8 50 za 1 kg galice, bodo dobili pri razdelitvi galice še denar nazaj. Kakšna bode prava cena, se bo pravočasno naznanilo.

Samski davek. Ljublj. dopisniški urad. Beograd, 6. maja. Finančni minister je izdelal zakonsko prodlogo o davku za samce. Zakonski načrt, ki bo predložen v najkrajšem času narodnemu predstavništvu, določa obdavenje vseh samcev in vdovcev brez otrok v starosti od 25 do 60 leta. Vsakdo izmed njih bo moral brez razlike plačevati letnega davka 240 dinarjev. Razun tega pa bodo morali prizadeti plačevati na leto doklade k vsem direktnim davkom in sicer v starosti od 30. do 45. leta v izmeri 100%, od 25. do 29. in od 46. do 50. leta 50%, od 51. do 60. leta pa 25%. Davek se bo začel pobirati s pričetkom leta 1920. Minister utemeljuje svojo predlogo z razlogi pravičnosti v plačevanju davkov.

bežali so pred krščansko vojsko in dalo bi se bilo vsaj nekaj zasedene hrvatske in ogrske zemlje iztrgati njihovi oblasti. Toda kralj Leopold sklene v Vašvari s Turki mir, po katerem premagani Turki dobe še nekaj cesarskih trdnjav, turški sultan pa lep dar v vrednosti 200.000 for.

Ta sramotni mir je presenetil ves svet; nikdo si ni mogel razložiti, kako je bilo mogoče, kaj takega storiti.

Če se je nad tem mirom zgražal ostali svet, mislimo si lahko, kako ogorčenje in srd je zbudil šele pri Hrvatih. Ti so že več let željno pričakovali vojske s Turki, da rešijo svojo domovino; sedaj pa, ko jo došlo do vojske in so slavno premagali Turke, sklene kralj na skrivnem, brez vednosti Hrvatov s Turki mir, po katerem njihovo deželo še nadalje izroča Turkom, da po nji plenijo in ropajo. Ljudstvo je obupavalo; mnogo jih je prešlo na turško zemljo, češ pod Turki se jim bo bolje godilo, ko pod krščanskimi gospodari, kjer so izpostavljeni turškim napadom. Ta obup je povečavalo še to, ker doslej so mislili, da dunajski dvor ne more osvoboditi njihove zemlje, vašvarki mir pa je pokazal, da je noče osvoboditi.

Umljivo je, če je mrznja proti dvoru, proti Nemcem še bolj narasla. Če so Hrvati čutili še kaj moči, je moralo neizogibno priti do borbe med narodom in dvorom, oziroma Hrvatstvom in Nemštvom.

Dvor na Dunaju je dobro poznal to razpoloženje na Hrvaškem, toda ni se menil za nje. Francoski poslanik na Dunaju, kateremu so bile dobro znane vladne namere, je poročal v Pariz: Kratko rečeno, cesarjev namen je, da izvede na Ogrskem in Hrvatskem najbolj absolutistično vladanje.

Ker so se čutili Hrvati in Madžari pre-

Dopisi.

Cirkovce na Dr. p. Prejeli smo sledeči popravek, katerega lojalno priobčujemo. Prosim vas, gospod urednik, da objavite v obrambo moje časti tele vrstice: Ni res, da vzgajam našo mladino po svoje, temveč res je, da vzgajam šolsko mladino vedno tako, kakor vsak zaveden slovenski učitelj. Isto velja o mojem delovanju kot šolski vodja in se lahko pristojna oblast o tem vsak čas prepriča. Ni res, da popivam v krčmi g. Debenaka, res pa je, da sem bil tam zadnjič na dan Sv. treh kraljev, ker nimam za popivanje niti časa, niti potrebe. Posebno ni res, da učim zasmehovati 5 letnega sinčka tukajšnje poštarice našo jugoslovansko državo. Res pa je, da nisem nikdar tega otroka počeval v protidržavnem duhu. Obrekovalce bom sodnijsko zasledoval, kakor hitro doženem njih imena. Cirkovce, dne 7. maja 1919. A. Lukežič, šolski vodja.

Potni promet. O potnem prometu je izdalo ministerstvo za notranje zadeve z ukazom od 3. marca 1919 št. 1195 posebne določbe. Te pa očitvidno ne veljajo za zastopništvo Slovencev v Gradcu. To namreč prejšle izdaja potna dovoljenja v Jugoslavijo, ne da bi se brigalo za uradne prepise. Tako se zgodi, da vidimo skoro vsako nedeljo, posebno pa smo to videli o veliki noči, da so se nemoteno šetali po Ptujju vsi

odstavljeni nemški in nemškutarski uradniki z ogromnimi nahrbtniki ter se z njimi vračali v blaženi Gradec. Da biva Dr. Bauer še 14 dni nemoteno v Ptujju in rekvirira pri svojih „prijateljih“ na deželi, je zopet dokaz, kako strašno se Nemcem pri nas godi. Čudno je le, da nemška vlada daje odslovljenim uradnikom tako rada dopuste. Pa ne da bi kdo rekel, da hujskajo! O ne! Saj vendar ljubijo Jugoslavijo, ki so jo nazivali ob spočetju „Zulukasterstaat“! Če organi v Špilju ne storijo svoje dolžnosti, naj bi naša policija poskrbela, da te hujskače požene čez mejo, odkoder so prišli. Skrajni čas je, da vlada stori v tem oziru red in ustavi izdajanje potnih izkaznic po našem zastopništvu v Gradcu.

Zakaj to? Vozim se z večernim vlakom iz Maribora v Ptuj. Vsled megle je nastal kmalu mrak in tema, razsvetljava pa ni po vozovih, ki so osobito v III. razredu nabito poni. Vstopi vojak prostak, vozeč se na dopust, a glej, seboj ima puško, celo municijo in za pasom obešene tri ročne granate. Hodi po napolnjenih vozovih sem in tja, pri tem pa je še pošteno „okajen“. Naj obvisi z vrvice ročne granate ob kljuki, ali pa ob gumbu sopotnika in nesreča je gotova. Zakaj dovoli to vojaška uprava? Kaj rabi dopustnik doma puške, municije in ročnih granat pri oranju in sejanju, a na potrebnih mestih tega primanjkuje?! Mislim, da imamo že dovolj žalostnih slučajev vsled neprevidnega postopanja z eksolozivnimi stvarmi, ali nam jih je treba

še več? In občutek sopotovalca? — Gotovo se ne počuti preveč varnega! Torej zakaj to??!

Potnik

Stojnci. V nedeljo dne 4. t. m. so imeli v krčmi pri g. Žuranu botrinjo. Godec M. K. iz Stojncev je godel; pripeljal se je bil s kolesom, ki ga je pustil v veži. Ker ni hotel ponoči več igrati, so mu vzeli kolo. Drugo jutro se je kolo našlo z razrezanim gumijevim obročem. Barbarstvo!

Sv. Barbara v Haložah. Iz naših vinorodnih krajev se sliši malo. Vendar bi bilo tudi pri nas treba metle. Če gremo Haložani malo po svetu, vidimo povsod na občinskih tablah samo slovenske napise. A pri nas? Kolikor nam je znano, je zapovedalo že SHS glavarstvo, naj se spremene napisi. D zdaj se to še ni zgodilo. Zakaj ne? Gosp. županom bi priporočili za prebarvanje tabel domačega slikarja g. Hvalca. Tudi gospod učitelj Kosi je rad v svojem prostem času nekdanj napravil kak napis; mogoče bi tudi sedaj ne odrekel pomoči. Še topleje bi pa gg. županom priporočali občinske ceste! Tudi v naši župniji se je smrtno ponesrečil pri velikonočnem streljanju priden fant iz poštene biše Belšakove.

Iz Čakovca. Čakovske ulice imajo popolnoma slovansko lice. Ne le na javnih poslopih in uradih, tudi na večini trgovin, gostilen in kavaren, celo na spomeniku Zrinskega pred gradom se blišči hrvatski napis. In vendar je bil Čakovec mnogo pozneje prevzet od Jugoslovancev nego naša mesta Ptuj, Maribor

slabe za uspešen odpor proti Dunaju, je umljivo, da so iskali drugod pomoči. Na čelu tega odpora so bili pri Hrvatih ban Nikola Zrinski in njegov brat Peter Zrinski. Pomagala pa je mnogo tudi Katarina Zrinska, žena Petra Zrinskega.

Mislili so najprej, da bi jim lahko prišel na pomoč francoski kralj Ludvik XVI., katerega koristi so se križale s koristmi habsburških vladarjev. Še predno pa je prišlo do kakih sklepov, zadene borilce nenadomestljiva izguba. Nikola Zrinski, ki je bil duševni in prirodni voditelj vseh nezadovoljnežev, ki je vžival velik ugled in polno zaupanje pri Hrvatih in Madžarih, pa tudi pri drugih sosednih narodih, mož, kakršnega takrat niso imeli ne Hrvati ne Madžari; ta mož umre nesrečne smrti še istega leta 1664. Te smrti so se razveselili Turki, razveselili tudi ministri na Dunaju, razžalostili pa rodoljubi, ker so čutili, da je bilo vzeto odpori proti Dunaju prirodno središče, duša vsega gibanja.

Na mesto Nikolaja Zrinskega so stopili v prve vrste drugi možje, ki so bili tudi zaslužni in vplivni, ali delali so vsak zase brez toliko potrebne edinosti. Na Hrvatskem je bil to Nikolajev brat Peter.

Nezadovoljneži so iskali pomoči ne samo pri Francozih, nego tudi pri drugih sosedih, Benečanih, na Poljskem in ko vse tod niso ničesar dosegli, zadovoljni bi bili tudi s turško pomočjo, samo da se obranijo dunajskega nasilja.

Francozi in Turki so jih tolažili in jim na pol obetali svojo pomoč. Ali ko bi moralo priti do izvršitve, so umanjkali.

Med tem pa je stvar narodnih braniteljev doma toliko dozorela, da jo je bilo treba ali izvesti ali pa opustiti.

Pridružil se je bil tem protivnikom tudi štajerski grof Erazem Tattenbach, jako bogat velikaš iz naših krajev na Štajerskem.

Ko je že bilo določeno, da izbruhne ustanek, Peter Zrinski le ni mogel storiti usodnega zadnjega koraka, nego polastila se ga je želja, da celo stvar za domovino doseže brez poganske pomoči mirnim putem.

Obrne se po zagrebškem škofu do dunajske vlade, da se z njo in s kraljem spravi. Vlada je bila te ponudbe vesela, saj tudi ni bila dovolj pripravljena za oborožen nastop proti Hrvatim in Madžarom. Zato je hotela mirnim putem dobiti v svoje roke vodje za brambo narodnih pravic, v prvi vrsti Petra Zrinskega in Frana Krsta Fran-

kopana in ju pogubiti. Obljubila in pregovorila je tudi cesarja, da je obljubil Petru Zrinskemu svojo milost. čeprav so vse drugače mislili. Med pogoji, ki jih je hotel ban staviti za pomirjenje, je bil tudi: Kralj ima z odločnimi sredstvi poskrbeti za obrambo Hrvatske tako, da nikdo ne mora bežati iz nje.

18. aprila 1670 prideta Peter Zrinski in Krsto Frankopan na Dunaj, da osebno uredita svoje izmirjenje.

Ali izmirjenje se je vršilo in izvršilo popolnoma drugače, nego sta pričakovala Peter Zrinski in Krsto Frankopan.

Izprva so z njima saj navidez prijazno ravnali. Ali kmalu so pokazali svojo pravo namero. Začeli so ju zaslišavati in jima javno očitati, da sta se uprla proti cesarju, ki zaslužita smrt. Vse njuno upiranje, vse prošnje so bile zastoj.

Prišla sta pred posebno določeno sodišče, v katerem so sedeli sami Nemci, dasi so na Ogrskem in Hrvatskem ugovarjali, da Dunaj in nemška sodišča niso kompetentna, da sodijo hrvatske velikaše, nego za to opravičen je edino hrvatski sabor.

Še predno je prišel Peter Zrinski na Dunaj, so cesarjevi ministri in vplivni svetovalci grozili njemu s smrtjo. Dunajski nemški sodniki so morali biti tudi istih naziranj! Kako pač naj razumejo Nemci težnje hrvatskega naroda! Obsojena sta morala biti na smrt. Peter Zrinski, češ da je izdajalec, Fr. Krsto Frankopan, ker ni izdal Petrovega dela, ker je torej njegov sokrivec.

Pa naj so sodniki sodili, kakor so hoteli, javno mnenje takrat je vobče po vsej Evropi bilo, da morata biti Zrinski in Frankopan pomiloščena, ker sta šla na dano besedo na Dunaj in je Peter izročil svojega sina za talca.

Ali tudi tu se je prevarilo mnenje. Cesar Leopold je potrdil smrtno obsodbo.

Obadva obsojenca sta bila odpeljana v Dunajsko Novo mesto v ječo. Dne 30. aprila l. 1671 po deveti uri predpoldnem sta jima bili odsekani glavi; mučeniška kri je orosila mrtvaški oder.

Ob isti uri je bil usmrčen na Dunaju grof Nadaždi kot ogrski upornik.

Grofa Erazma Tattenbacha pa je zadela usoda 1. decembra istega leta.

Tragična se imenuje smrt naših junakov, mučenika ju nazivljamo. Zakaj? V čem tiči njuna krivda?

Borila sta se za prostost svoje domovine, za njene zakone kot zastopnika hrvatskega naroda, a borila sta se zanje proti osebi, ki je bila nad njima, bila močnejša od njiju, proti osebi, ki bi morala ščititi te zakone. Pristegla sta bila svojemu vladarju, pa prisego prelomila, boreč se za narodne pravice. A izvoljeni vladar je prej ob svojem nastopu prisegel, da bo varoval ustavo in zakone, pa je prelomil prisego ne v korist naroda, nego da poveča svojo oblast.

Pregrešila sta se Zrinski in Frankopan, ker sta se uprla kraljevim poveljem, težečim za osebno koristjo: pregrešila bi se bila, ko bi zlasti ban Peter Zrinski, zakoniti čuvar pravic hrvatskega naroda, istih ne bil branil z vso silo svojih moči. Jeli bilo po tem mogoče, da bi se ne bila pregrešila? Ne! Kdo pa je bil kriv, da sta se morala pregrešiti? Vladar s svojo vlado, ki je prvi grešil.

Zakaj pa niso drugi podobnega storili? Ljudje majhnega duha in malih duševnih sil cenijo više svoje življenje nego pravico idej. Ljudem silnega duha je pravica idej več nego lastno življenje. Taki ljudje postajajo mučeniki svojih idej, ako nalete pri izvrševanju istih na večje fizične sile.

Ni jih veliko, ali potrebni so. Zakaj kakor svetli meteorji razsvetlujejo temo širokih ljudskih množic, kakor zvezde vodnice svetijo rodovom in narodom.

Njih spomin ne ugasne, njihova slava ne premine, nego se veča od roda od roda, širi od zemlje do zemlje.

Taka dva mučenika sta naša Zrinski in Frankopan.

Smrtna obsodba Zrinskega se je na koncu glasila: Zrinskemu so odvzete vse časti, pravice in dostojanstva, spomin nanj se briše s sveta. To bodi njemu za zasluženo kazen, a enakim za strah in grozo!

Pa kaj se dogaja danes? Zrinski je dosegel časti pravice in dostojanstva, kakor noben njegovega naroda, spomin nanj živi v celem njegovem narodu in se širi k sosednim narodom; kazen se je izpremenila v plačilo, strah in groza v spoštovanje in ljubezen.

Priče za to so današnji nebrojni slavilci v Zagrebu, priče so spominske slavnosti po vseh krajih naše ujedinjene države, priče smo mi sami, ki zakličimo v spomin neustrašenima borilcema in mučnikoma za narodne pravice:

Slava!